

การดูแลสุขภาพของประชาชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน

คณะเทคนิคการแพทย์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ การเป็นสถาบันชั้นนำในการผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านสุขภาพ เพื่อความยั่งยืนของสังคม มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตเทคนิคการแพทย์ รังสีเทคนิค กิจกรรมบำบัด กายภาพบำบัด และวิทยาศาสตร์สื่อความหมายและความผิดปกติของการสื่อความหมาย ทำวิจัยค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้บริการวิชาการแก่สังคมทั่วไป เน้นชุมชนเป้าหมายในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ทำนุบำรุงและธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และประเทศไทย โดยพันธกิจประการหนึ่ง คือการบริการวิชาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนด้านสุขภาพให้แก่ชุมชนและสังคม

ตามกรอบอำนาจหน้าที่ดังกล่าว คณะเทคนิคการแพทย์จึงได้นำความเชี่ยวชาญที่มีอยู่มาให้บริการวิชาการแก่ชุมชนเป้าหมายในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในปีงบประมาณ 2563-2565 คณะฯ จึงร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีข้อตกลงความร่วมมือกันอยู่แล้วในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิง 2 แห่งแรก ได้แก่ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิง องค์กรบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิง องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่ก้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นศูนย์ต้นแบบในการดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการรักษา ลดภาระของผู้ดูแล และลดความแออัดในโรงพยาบาล รวมถึงเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคณาจารย์ของคณะฯ ในการดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิงให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้ดูแล (care giver) ในพื้นที่ เพื่อให้ศูนย์ฟื้นฟูฯ ที่จัดตั้งขึ้นสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

จากการดำเนินการที่ผ่านมา ทำให้ศูนย์ฟื้นฟูฯ ทั้ง 2 ศูนย์ สามารถดูแลผู้พิการและผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษในพื้นที่ ให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการและผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจในพื้นที่ให้ดีขึ้น คณะฯ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้องค์ความรู้สำหรับนำมาถ่ายทอดให้กับหน่วยงานอื่น ทำให้ศูนย์ฟื้นฟูฯ ทั้ง 2 ศูนย์ เป็นต้นแบบในการศึกษาดูงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจากต่างจังหวัด คณะเทคนิคการแพทย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการประสานความร่วมมือทางวิชาการและการบริการสุขภาพตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้มีการสนับสนุนและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในปีงบประมาณ 2566-2567 จึงได้ขยายความร่วมมือไปยังพื้นที่ของ องค์กรบริหารส่วนตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีศักยภาพในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิงได้ ในปี 2566 และ 2567 ตามลำดับ โดยในปีงบประมาณ 2568 คณะฯ ได้มีการสนับสนุนเทศบาลเมืองลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อการส่งเสริมด้านวิชาการและประสิทธิภาพของศูนย์ฟื้นฟูฯ ของศูนย์บริการสาธารณสุข รวมถึงได้ขยายความร่วมมือไปยังเทศบาลตำบลเวียงยอง เทศบาลตำบล

เหมืองจี้ เทศบาลตำบลบ้านแป้น และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหนาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และในปีงบประมาณ 2569 นี้ ทางคณะฯ ได้ร่วมมือจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ร่วมกับเทศบาลเพิ่มอีก 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาลตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในวันที่ 29 พฤษภาคม 2569 ซึ่งทางคณะฯ ได้มีส่วนช่วยในการจัดตั้งและการวางแผนการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ โดยเทศบาลตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เริ่มเปิดดำเนินการศูนย์ครั้งแรกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยเปิดให้บริการทุกวันจันทร์-ศุกร์ ในรูปแบบการให้บริการที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ และรูปแบบของการเยี่ยมบ้านโดยมีนักกิจกรรมบำบัดและนักกายภาพบำบัดประจำศูนย์ฟื้นฟูฯ นอกจากนี้ศูนย์ฟื้นฟูฯ ของเทศบาลบ้านแหวนยังเป็นแหล่งฝึกงานจากนักศึกษาสาขากิจกรรมบำบัด ชั้นปีที่ 3 และ 4 ร่วมด้วย ในส่วนของเทศบาลตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้เริ่มเปิดดำเนินการศูนย์ฟื้นฟูฯ ครั้งแรกในวันที่ 30 มีนาคม 2569 โดยให้บริการเฉพาะวันจันทร์ โดยมีนักกายภาพบำบัด ร่วมกับ อสม. ที่ได้รับการอบรมเรื่องการบำบัดฟื้นฟูผู้พิการเบื้องต้น จากคณาจารย์ในคณะฯ เป็นผู้ช่วยในการบำบัดฟื้นฟูผู้รับบริการที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ รวมถึงการให้บริการในรูปแบบการเยี่ยมบ้าน ซึ่งการให้บริการของศูนย์ฟื้นฟูฯ จะมีการนัดหมายผู้พิการมาฝึกที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ โดยเทศบาลจัดการรับ-ส่งในการเดินทางจากบ้านผู้พิการมายังศูนย์ฟื้นฟูฯ ในรายที่ญาติไม่สามารถมาส่งได้ ซึ่งการดำเนินการในระยะแรกนี้อยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากคณะเทคนิคการแพทย์ โดยคณาจารย์จากคณะฯ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาวิชาการ โดยประเด็นความร่วมมือ การจัดทำบันทึกข้อตกลงในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ สมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อต่อยอดการดูแลสุขภาพของประชาชนจากจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ มีข้อตกลงความร่วมมือ ดังนี้

1. ประเด็น/เรื่องในการมีส่วนร่วม

- 1.1 ให้มีการดำเนินการศึกษา วิจัยและพัฒนาาร่วมกัน โดยมุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาแนวทางองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิรูประบบสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชน
- 1.2 ให้มีการใช้ห้องปฏิบัติการและเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ของคณะเทคนิคการแพทย์ หรือหน่วยงานสนับสนุนอื่น ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเทศบาล โรงเรียน ตลาด และพื้นที่อื่นๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานชุมชน
- 1.3 ให้มีการร่วมมือแสวงหาทรัพยากรจากแหล่งทุนภายนอก เพื่อเป็นทุนเสริมสำหรับการปฏิบัติงานชุมชนด้านต่างๆ
- 1.4 ให้มีการร่วมมือกันในด้านการพัฒนาบุคลากร โดยการประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานในหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทั้งสองฝ่ายให้สูงขึ้น ตลอดจนการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการซึ่งกันและกัน

2. สรุปข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม

2.1 คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดคณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาในการกำกับดูแล คัดกรอง เชิญชวนประชากรกลุ่มเป้าหมาย ฝึกอบรม การออกฝึกปฏิบัติงานภาคสนามและการทำวิจัยในชุมชนในพื้นที่ที่กำหนดสำหรับโครงการย่อยต่าง ๆ ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล คู่ความร่วมมือ โดยอาศัยค่าใช้จ่ายตามข้อตกลงของแต่ละโครงการ ภายใต้คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับคู่ความร่วมมือ

2.2 เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลคู่ความร่วมมือ ให้การสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมพัฒนานักศึกษาในด้านการประสานงานกับชุมชนเพื่อกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายสำหรับโครงการย่อย อำนวยความสะดวกในการออกปฏิบัติงานภาคสนามในชุมชนในแต่ละคราว และจัดให้มีฝ่ายที่รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ และเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลคู่ความร่วมมือร่วมด้วย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและร่วมมือดำเนินการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่

3. ผลการมีส่วนร่วม

3.1 การร่วมมือของคณะฯ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563 ถึงปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มิถุนายน 2569) รวมทั้งสิ้น 15 หน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1.) การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ขึ้นมาใหม่ โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนถึงการเปิดและดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ และ 2.) การส่งเสริมด้านวิชาการและประสิทธิภาพของศูนย์ฟื้นฟูฯ ที่มีอยู่ให้ประสิทธิภาพหรือมีการขยายบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบ มีความสอดคล้องกับข้อตกลงความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ สมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิงของคณะฯ ซึ่งสามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายนามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความร่วมมือกับคณะในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ จำแนกตามรูปแบบการมีส่วนร่วม

การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ขึ้นมาใหม่	การส่งเสริมด้านวิชาการและประสิทธิภาพของศูนย์ฟื้นฟูฯ
1. องค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ	1. เทศบาลตำบลแม่วาง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ก้ำ	2. เทศบาลตำบลสันผักหวาน
3. เทศบาลตำบลร่องวัวแดง	3. เทศบาลตำบลสันนาเม็ง
4. เทศบาลตำบลสันทรายหลวง	4. เทศบาลเมืองลำพูน
5. เทศบาลตำบลสันป่าตอง	5. เทศบาลตำบลเวียงยอง
6. เทศบาลตำบลเชียงดาว	6. เทศบาลตำบลเหมืองจี้

การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ขึ้นมาใหม่	การส่งเสริมด้านวิชาการและประสิทธิภาพของศูนย์ฟื้นฟูฯ
	7. เทศบาลตำบลบ้านแป้น
	8. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาม
	9. เทศบาลตำบลแหวน

จากผลความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ของคณะฯ และกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ขึ้นมาใหม่ จะเห็นได้ว่าทุกศูนย์ฟื้นฟูฯ ยังคงสามารถมีการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ดังแสดงจากข้อมูลจำนวนผู้รับบริการศูนย์ฟื้นฟูฯ ผู้มีภาวะพึ่งพิงฯ ที่มีความร่วมมือกับคณะฯ (<https://research.ams.cmu.ac.th/site/article?id=297>) ทั้งนี้คณะฯ ยังคงมีการติดตามการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ ผ่านผู้ดำเนินงานโครงการการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ

3.2 จากผลความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ของคณะฯ และกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการส่งเสริมด้านวิชาการและประสิทธิภาพของศูนย์ฟื้นฟูฯ นั้นมีส่วนสนับสนุนเทศบาลเมืองลำพูน ในการเข้าประกวดและรับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประเภทดีเลิศ (รางวัลที่ 3) ซึ่งเป็นโครงการด้านสุขภาพแบบองค์รวมที่คณะฯ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการให้ข้อมูล รวมถึงเป็นต้นแบบศูนย์ฟื้นฟูฯ ให้กับหน่วยงานอื่นในการศึกษาดูงาน เช่น เป็นต้นแบบให้กับเทศบาลตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นทางเทศบาลตำบลเชียงดาวจึงได้ติดต่อมายังคณะฯ เพื่อขอความร่วมมือและการสนับสนุนในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ในปี พ.ศ. 2569

3.3 ภายหลังจากการร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ของคณะฯ และกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทางคณะฯ ได้มีการวิจัยในชุมชน และการจัดกิจกรรมทางด้านวิชาการโดยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เช่น วิชา กิจกรรมบำบัดในชุมชน (513452) เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชน

4. การนำผลจากการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

4.1 การประเมินผลการมีส่วนร่วม: ปัจจุบันคณะฯ มีข้อมูลเพียงบางส่วนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชิงด้านปริมาณ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ในเชิงลึกเมื่อต้องนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในครั้งต่อไป แนวทางในการพัฒนาครั้งต่อไปคือควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการวางแผนเป้าหมาย การดำเนินงาน กระบวนการเก็บข้อมูล และการประเมินผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome)

4.2 การปรับเกณฑ์กำหนดแนวทางในการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ: เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลและมีความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ มีความตั้งใจในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ เพื่อบำบัดฟื้นฟู และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้พิการและผู้มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนที่อยู่ห่างไกลซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงการรักษา ในครั้งต่อไป อาจพิจารณาขยายระยะทางในการพิจารณาความร่วมมือการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ เพื่อขยายโอกาสให้กับผู้ที่อยู่ห่างไกลตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น